

L'OFERTA D'ACTIVITATS AQUÀTIQUES PER A L'OCUPACIÓ DEL TEMPS LLIURE

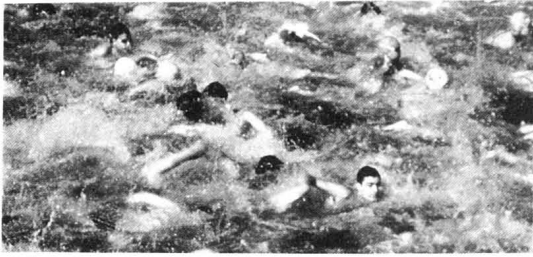
*Agustín Boixeda de Miquel,
Professor de Natació,
INEFC-Barcelona.*

Introducció

En una societat on es disposa cada vegada més de temps lliure, degut fonamentalment a una disminució de la jornada laborable, es cerquen de manera contínua noves formes d'ocupació del mateix. L'activitat física s'ha transformat en una de les principals, al que ha contribuït un major interès i preocupació per la salut –en el seu sentit més ampli de benestar físic, psíquic i social–, així com per la imatge i l'estètica corporal.

Al llarg dels últims anys, s'ha donat un gran increment dels assidus a la pràctica física durant el seu temps d'oci entre els habitants dels països desenvolupats. El nombre dels que realitzen alguna activitat d'aquest tipus supera la meitat de la població entre 15 i 60 anys en alguns d'ells, essent superior en altres. En el nostre, però, abastava quelcom més de la tercera part el 1985. Res no fa pensar

que en l'actualitat aquesta xifra, fruit d'un progressiu increment en anys posteriors, no hagi assolit nivells superiors. Encara que probablement sense arribar a proporcions com les ja indicades per a d'altres nacions.

Convé precisar que la freqüència en la pràctica no és regular, concentrant-se en determinades èpoques de l'any, principalment durant l'estiu. Hi ha quasi una cinquena part dels practicants que només són actius en aquest període. I d'entre la resta, els que la realitzen durant tot l'any amb regularitat variable, quasi la meitat incrementa la seva freqüència de pràctica durant l'època estiuenca. Això fa pensar en una acusada estacionalitat de les activitats, molt lligada al període vacacional, degut probablement a una més gran disponibilitat de temps lliure per part dels usuaris. Aquesta situació pot fer-nos intuir les característiques que puguin tenir en els seus plantejaments aquest tipus d'activitats:

- Recerca de divertiment.
- Evasió de les tensions i de la rutina habitual.
- Realització esporàdica. No regular.
- Execució lliure. No programada.

Les motivacions generals existents per a la seva realització ens poden ajudar a tenir una visió més clara. Estudis realitzats en aquest sentit (García Ferrando, 1985) indiquen que l'atracció envers el moviment, junt amb la diversió experimentada amb l'activitat, suposen les motivacions principals de quasi dos terços de la població practicant. Si a això afegim la recerca de relació social i l'interès per l'activitat física en sí mateixa, podrem incloure el 90% dels usuaris de l'anomenat esport del temps lliure.

Les activitats físiques recreatives

Les activitats físiques recreatives -també denominades per extensió "esport recreatiu"- tenen en el seu plantejament uns objectius prioritaris i una filosofia que s'apropa a les motivacions de la població, anteriorment exposades:

- Benestar i diversió.
- Foment del contacte i de la relació social.
- Obtenció d'una continuïtat en la pràctica física.

Això fa de la recreació esportiva una forma idònia d'ocupació del temps lliure.

Es fa necessari puntualitzar que la concepció que majoritàriament ha prevalgut fins el moment d'aquest tipus de recreació -i que encara en l'actualitat és molt estesa- ha estat la d'una activitat per "passar l'estona". Sense uns altres plantejaments més enllà de la simple diversió. Si aprofundim aquest aspecte, comprovarem que mai, ni en els seus orígens, relativament recents, ha perseguit únicament aquest objectiu. Sempre ha tingut com a idea central contribuir al benestar del subjecte, amb criteris molt similars als ja exposats a l'inici d'aquest escrit. Però a més, i com a finalitat molt prioritària i important, intenta obtenir una continuïtat de la participació en aquest tipus d'activitats. Amb això es pretén que els beneficis inherents a la realització d'una activitat física s'obtinguin de mode més idoni i durador. D'igual manera, la captació de practicants entre els sedentaris ha estat un altre dels objectius presents en la recreació esportiva. Està demostrat que moltes activitats físiques iniciades durant el temps lliure, especialment en el període vaca-

cional, si el seu plantejament i organització han estat realitzats de forma adequada, arriben a assolir una continuïtat regular (De Knop, 1988).

Per aconseguir tot això, es necessitarà que l'activitat d'esbargiment es desenvolupi de manera continuada i regular, i no puntualment o estacional. Fet que exigirà una planificació prèvia, de la qual en resulti un programa d'actuació estructurat i definit, on es concretin fites a aconseguir i mitjans a emprar en cada moment del procés. Com a conseqüència de tot això existirà la necessitat de garantir uns responsables d'aquest tipus d'activitats amb una formació adient.

La recreació aquàtica

Tot l'exposat fins el moment a nivell general per a les activitats físiques recreatives, pot particularitzar-se perfectament en les realitzades de manera específica en el mitjà aquàtic. D'entre totes les formes de recreació esportiva, les practicades a l'aigua han experimentat un auge especial en els últims temps, que àdhuc han arribat a ser realitzades en espais molt diferents als tradicionals, en total sintonia amb la "reterritorialització" dels espais esportius indicada per Pociello (1981). I no volem referir-nos tant a aquelles que necessiten algun tipus de complement per a la seva execució (embarcació o similar), com a les que requereixen la introducció del subjecte a l'aigua.

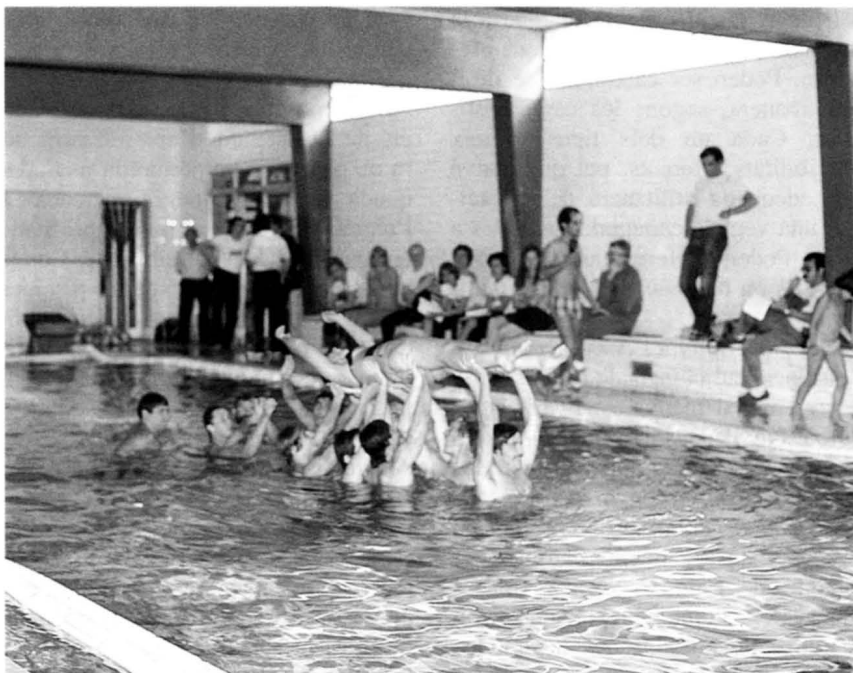
La recreació aquàtica, en molts casos, està plantejant-se com a producte comercial del qual s'intenta explotar al màxim les seves possibilitats en els llocs i èpoques de l'any que més ho afavoreixen. També s'ha estat em-

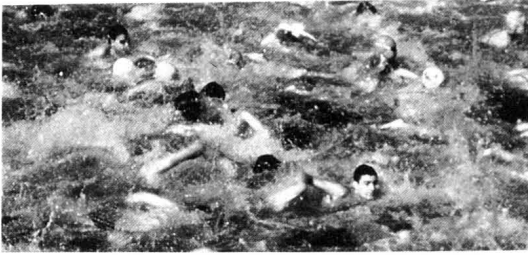
prant com a recurs o complement de plantejaments esportius considerats de major categoria, nivell o importància. No es pretén desqualificar en cap moment cap d'ambdues orientacions, que en situacions particulars i amb propòsits ben definits poden ser perfectament vàlides.

Sí, però, convé reflexionar sobre el fet que la recreació física en general i la realitzada en el mitjà aquàtic particularment, pot contribuir en igual nivell que altres activitats a la formació física de la persona, amb la consegüent millora de la seva qualitat de vida. Tot i així, la significativa "revolució" que s'està experimentant en la recerca de noves pràctiques a l'aigua, fruit en molts casos d'intents per millorar el "producte", està desembocant en una excessiva sofisticació de les mateixes. Amb la consegüent selecció entre la població per a la seva participació. Igualment, la marcada estacionalitat de certes activitats, condicionada en moltes ocasions per l'entorn en què es desenvolupen, dificulta una pràctica regular. Si a això afegim un desconeixement de les necessitats i interessos reals d'un ampli sector dels participants potencials per part de qui les promou, en resulta un significatiu desaprofítament de les possibilitats que ofereixen les activitats aquàtiques recreatives.

Els espais per a la recreació aquàtica

Les instal·lacions o espais per a la recreació a l'aigua, degut a la necessitat de disposar d'un lloc on existeixi aquest mitjà imprescindible per a la seva realització, adquireixen una importància capital. No sols pel referent

a la seva adequació, sinó també a la ubicació i als usos potencials que ofereixin. Poden ser catalogats de diferent manera, segons les característiques. Cada un dels tipus ofereix possibilitats diferents, pel que convé una adequada utilització dels mateixos una vegada conegudes aquelles a fons. Podem diferenciar tres tipus d'espais on realitzar recreació aquàtica:

- Els *espais aquàtics convencionals*, o piscines tradicionals de formes i mesures més o menys estandaritzades. No estan ideades en principi per a la recreació, sinó per activitats com les esportives o d'ensenyament.
- Els *espais aquàtics recreatius*, o vasos específicament pensats per gaudir de l'aigua. Normalment es presenten com instal·lacions amb varietat de possibilitats de pràctica en el mitjà aquàtic. Els exemples més evidents són els parcs aquàtics i les piscines recreatives.
- Els *espais naturals* (rius, mars, llacs...) en els quals es plantegen activitats recreatives aprofitant les característiques pròpies de cada un d'ells (corrents, onades, roques...).

En el primer cas trobem una situació paradoxal. Al cap de les activitats amb major possibilitat de ser practicades al nostre país en el temps de lleure —que no equival a que realment sigui així— hi ha la natació recreativa (Ministeri de Cultura, 1986). En aquesta valoració s'inclouen tot tipus d'activitats factibles de ser realitzades en un espai esportiu convencional: pistes poliesportives i de tennis; sales i pavellons; camps de futbol o rugbi; estadis i pistes d'atletisme; piscines cobertes i a l'aire lliure. La recreació aquàtica, doncs, desbanca a nivell potencial altres activitats de gran difusió

popular durant el temps lliure, com són el tennis, el futbol-sala o el bàsquet.

Això exposat, ens porta a la constatació de l'existència d'una infraestructura de piscines que permetria una adequada realització de la recreació a l'aigua. Però aquesta no és aprofitada en totes les seves possibilitats. Convé apuntar que la majoria de les piscines són al descobert, cosa que en condició de forma evident l'època d'utilització. Per un altre costat, no es disposa de suficient informació sobre les característiques de les activitats que s'hi realitzen, essent impossible saber si són o no organitzades. El coneixement existent, però, del tipus d'usuaris principals de les mateixes, sí permet intuir que s'hi efectua una pràctica poc organitzada o dirigida, de tipus més familiar i lliure. De les cobertes, poques són les que dediquen una part important del seu temps a la recreació a l'aigua, i menys de manera assídua. Els seus usuaris majoritaris són col·lectius vinculats a l'esport competitiu, o les activitats aquàtiques utilitàries i educatives.

Els espais específicament recreatius es presenten com a grans superfícies, on s'ofereixen una gran varietat d'atraccions: tobogans, piscines amb onades, rius artificials, piscines navegables, etc. En el cas de les piscines recreatives tot a un nivell molt més reduït quant a la seva superfície, però amb l'avantatge enfront dels parcs aquàtics de ser cobertes en la majoria dels casos, cosa que permet una pràctica més regular. No hi ha, però, cap instal·lació d'aquest tipus al nostre país.

En analitzar a fons les possibilitats envers la recreació d'aquest tipus d'espai, amb els objectius i caracterís-

tiques ja exposats, veiem que no la fan molt factible. S'hi escarteigen sempre una sèrie d'estructures (tobogans o vasos de múltiples formes) en les quals es varia d'unes a altres el seu pendent, o la força i velocitat de l'aigua que contenen. Cada una permet un tipus d'activitats de major o menor atractiu, així com de dificultat d'execució. Unes altres intenten captar aquells usuaris que poden estar més interessats en activitats motivadores, però que no comportin dificultat o risc relatiu. En qualsevol cas són instal·lacions que estan pensades per realitzar una pràctica molt lliure i poc organitzada de cara a l'obtenció dels objectius d'interès, assequibles a través de la recreació. És possiblement el cas, entre la diversa oferta d'activitats aquàtiques recreatives, en el qual de manera més evident existeix un plantejament comercial de les mateixes. Degut al cost que suposa per a l'usuari l'accés a aquest tipus d'espais, fonamentalment per pertànyer totes al sector privat, tampoc és viable plantejar-se una pràctica regular. L'oferta vinculada als espais naturals es troba molt explotada actualment. Moltes i noves possibilitats han anat apareixent, especialment en rius, i concretament en aigües braves. De la mateixa forma que s'ha mantingut l'interès per la pràctica al mar. La majoria de les vegades són activitats que necessiten algun tipus d'embarcació o mitjà per desplaçar-se per l'aigua (ex.: rafting, bus-bop...). Encara que també han aparegut les que obliguen a la introducció del subjecte en el mitjà (ex. hydrospeed). A pràcticament tots els casos existeix un comú denominador: es requereix un cert nivell d'execució i de experiència en el mitjà aquàtic per part dels

practicants. La seva dificultat, i en alguns casos cert risc, així com una necessitat de domini o correcta execució dels moviments, obliguen a aquesta premissa.

Són també activitats poc programades envers l'obtenció d'objectius estructurats a mig o llarg termini. I llur execució és molt esporàdica per part de qui pot practicar-les. En certa mesura degut a l'estacionalitat de l'ús d'aquests espais i al fet d'haver de realitzar, en la majoria de casos, llargs desplaçaments per poder accedir-hi. També degut al cost econòmic que suposen, per estar en mans del sector privat i haver de pagar per a la seva realització.

Conclusions

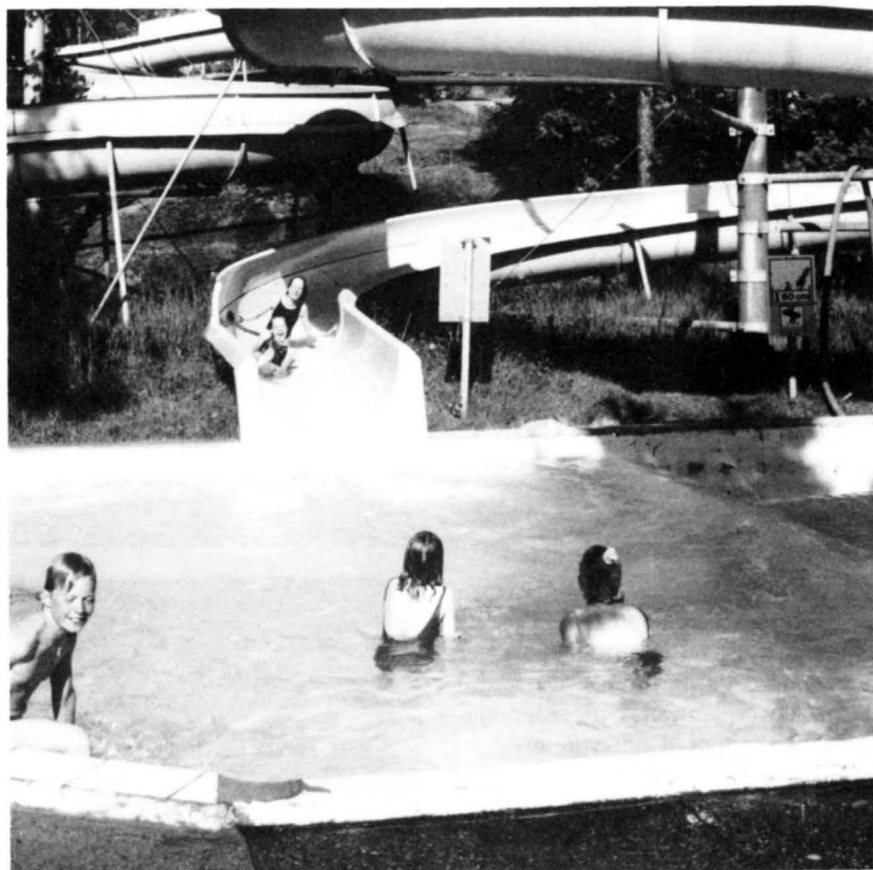
Existeix una variada oferta d'activitats recreatives aquàtiques. No obstant, es planteja en la majoria d'ocasions com a producte comercial, que ofereix poques possibilitats d'ésser

practicat regularment. Hi influeix en gran mesura l'estacionalitat d'ús de molts dels espais esportius aptes per aquest tipus de pràctiques. De fet no es troben organitzades ni programades dins un marc d'actuació amb objectius definits a mig o llarg termini. En els casos, pocs, on sí existeixen aquests plantejaments, la dificultat sol raure en la poca dedicació temporal a la recreació aquàtica, degut fonamentalment a un ús dels espais encaminat a un altre tipus d'activitats físiques amb una consideració millor envers el manteniment i la millora física de la població.

Serà important, per tant, realitzar una sèrie d'actuacions que tendeixin a una major difusió de la recreació a l'aigua, i dels beneficis que pot aportar si està ben planificada. Aquestes poden traduir-se en:

- Major promoció d'activitats aquàtiques recreatives entre la població, orientada d'acord als diferents col·lectius de possibles practicants.
- Sensibilització envers aquest tipus

d'activitats i els seus beneficis, entre les entitats i organismes vinculats a la promoció i realització d'activitats físiques en general, i aquàtiques en particular.

- Potenciació de la infraestructura dels espais aquàtics existents, envers la recreació.
- Formació de tècnics especialitzats en aquest tipus d'activitats, a diferents nivells.

BIBLIOGRAFIA

BOIXEDA, A., "Natación recreativa", en *Sobre el agua*. Comunidad de Madrid, Madrid, 1985.

CONSEJO SUPERIOR DE DEPORTES. MINISTERIO DE CULTURA, *Censo de Instalaciones Deportivas de España*. Ministerio de Cultura, Madrid, 1986.

COUNCIL OF EUROPE, *International Workshop on Access to Nature*. Council of Europe, Strasbourg, 1980.

DE KNOP, P., "The reciprocal development of sport and tourism" (no publicat).

DE KNOP, P., "Aspectos de la filosofía de base del deporte recreativo", en *Ocio/sport*, 22, Barcelona, 1989, pp. 100-108.

GARCIA FERRANDO, M., *Hábitos deportivos de los españoles*. Ministerio de Cultura, Madrid, 1985.

KIRSCH, A. "Salud i esport", en *Planeta Sport*. Olimpíada Cultural S.A., Barcelona, 1989.